

The State of the Union 2016: Naiset Euroopassa ja maailmalla¹

Ruth Rubio-Marínin puhe, European University Institute
Palazzo Vecchio, Firenze 6.5.2016

I. Johdanto

Gentili ospiti, colleghi, autorità e amici, eccellentissime Madri, comprese quelle che non sono qui e che sono lo stesso da ringraziare per tutti coloro che sono qui, compresi i padri che hanno fatto anche loro quello che di solito fanno le madri, e compresa la mia stessa madre che si trova qui tra di noi accanto ai miei figli Simón e Lucas. É per me un vero onore essere in questo Salone del Cinquecento che accoglieva il Gran Consiglio della Repubblica Fiorentina, con i suoi 500 membri, tutti maschi!! ad essere una delle tante voci di donne e uomini che nella giornata di oggi parleranno sulle stato delle donne in Europa e nel resto del mondo.

Hyvät vieraat, kollegat, arvoisat viranhaltijat ja ystävät, korkeanarvoisat äidit, mukaan lukien ne, jotka eivät ole paikalla mutta joita saamme kiittää kaikista meistä, jotka olemme täällä; mukaan lukien ne isät, jotka ovat tehneet niitä asioita, joita äidit yleensä tekevät; mukaan lukien minun oma äitini, joka on täällä meidän kanssamme tässä salissa tänä aamuna lasteni, Simonin ja Lucasin vieressä. Minulla on suuri kunnia olla täällä, 'Salone del Cinquento':ssa, viidensadan salissa. Se oli kerran Firenzen tasavallan suuren neuvoston kokoussali, ja kaikki neuvoston 500 jäsentä olivat miehiä! On kunnia olla yksi niistä monista miesten ja naisten äänistä, jotka tänään puhuvat naisten asemasta Euroopassa ja muualla maailmassa.

Hyvät naiset ja herrat, Eurooppa kamppailee ja on todellakin syvemmissä ja vakavammassa kamppailussa kuin koskaan aikaisemmin siitä lähtien kun Euroopan Unioni yli kuusi vuosikymmentä sitten perustettiin inhimillisenä projektina, jolla on taloudellinen, poliittinen ja sosiaalinen ulottuvuus. Eurooppa on keskellä pitkittynyttä taloudellista kriisiä, jolla on vakavia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Eurooppa kohtaa kasvavan terrorismin, nousevan populismin, muukalaisvihamielisen nationalismin ja uskonnollisen fundamentalismin eri muotojen uhan. Grexitin uhka ei ole vielä täysin laantunut ja Brexit häämöttää lähempänä, ruumiillistaen monen kasvavan pettymyksen eurooppalaista projektia kohtaan. Tuhannet pakolaiset hukkuvat meriimme, samalla kun tuhannet – yli miljoonat – muut kolkuttelevat ovillamme, vaikka heiltä evätään humaani ja ihmisarvoinen vastaus, jonka me tiedämme todellisuudessa olevan heidän oikeutensa. Tiedämme tämän, koska liian monet edeltäjämme kolkuttelivat samanlaisia ovia, silloin kun myös he kohtasivat vainojen, sodan ja muiden hengenvaarallisten voimien kauhut, tai koska, ei kovinkaan kauan sitten ihan liian moni meistä oli osa niitä uhkaavia voimia. Jotkut teistä ehkä kysyvät itseltään: mitä hyötyä tässä tilanteessa on omistaa State of the Union naisille?

¹ Tämä on käännös puheen kirjallisesta versiosta. Puhe pidettiin European University Institute:n vuosittaisessa 'State of the Union' -konferenssissa Palazzo Vecchio:ssa Italiassa 6.5.2016. Suomenkielisen tekstin on kääntänyt Aija Valleala. Viittaukset tulee tehdä alkuperäiseen englanninkieliseen tekstiin, josta löytyy myös kirjallisuusluettelo: Ruth Rubio-Marín, "Women in Europe and in the World: The State of the Union 2016", 14 I.CON (2016).

Siinä tapauksessa kysyn puolestani teiltä: onko koskaan oikea aika kysyä 'naiskysymystä' (the woman question)? Jos mennään ajassa taaksepäin noin sata vuotta siihen, kun naisten äänioikeuskamppailu oli meneillään monissa Euroopan maissa, löydämme useita esimerkkejä siitä, miten naisia pyydettiin pidättelemään. Naisilta odotettiin, kuten niin usein tehdään, anteliaisuutta ja uhrautuvaisuutta, jotta voitaisiin keskittyä "tärkeämpiin" ja "kiireellisempiin" asioihin, joista kaikista taisteltiin vapauden ja tasa-arvon nimissä: sosialistinen luokkataistelu, kansallismieliset liikkeet, sota tai ponnistukset vanhan yhteiskuntajärjestyksen (ancien regime) jäänteiden, kirkon ja monarkian, vallan rajoittamiseksi. Toisin kuin silloin, nykyään tunnustetaan, että naisten osallistuminen 'demokratian luomiseen' oli myös tärkeä tasa-arvo- ja vapauskysymys. Siksi väitän tänään, että Euroopan asema demokratiana ja sen sitoutuminen yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen on panoksena tässä ratkaisevassa käännekohtassa, ja siinä onnistuminen tai epäonnistuminen riippuu pitkälti siitä, miten Eurooppa vastaa juuri 'naiskysymykseen'.

Mutta mikä tarkalleen ottaen on 'naiskysymys' tämän päivän Euroopassa, nyt kun naisilla on samat oikeudet ja vapaudet kuin miehillä, nyt kun oikeusjärjestelmistämme on vihdoin viimein poistettu ne häpeälliset ja ilmeiset patriarkaalisuuden jäänteet, jotka vuosia tekivät naisista käytännössä oikeudellisesti vajaavaltaisia? Valitettava todellisuus tänään on, että muodollisesti tasa-arvoisista laeista huolimatta Euroopan naiset – yli puolet Euroopan väestöstä – ovat edelleen hyväksikäytetty ryhmä. Mitä tämä tarkoittaa? Ennen ennenaikaista kuolemaansa Filosofi Iris Young selitti, että sorto koostuu mistä tahansa järjestelmästä, joka rajoittaa ihmisten mahdollisuuksia olla täysillä inhimillinen. Tällainen rajoitus voi tapahtua joko epäinhimillisellä kohtelulla tai koska ihmisiltä evätään mahdollisuudet saavuttaa täysi inhimillinen potentiaali, sekä mielessä että ruumissa. On tärkeä muistaa, että sortoa ei tapahdu vain siellä missä on julma tyranni pahoine tarkoituksineen. Päinvastoin, myös hyvää tarkoittava liberaali yhteiskunta voi järjestelmällisesti rajoittaa ryhmiä ja niiden vapautta, ei vain ilmeisillä säännöillä, vaan myös kyseenalaistamattomilla normeilla, tavoilla ja symboleilla. Youngin mukaan sorrolla on viidet kasvot: väkivalta, hyväksikäyttö, marginalisointi, vallan puute ja kulttuurinen imperialismi.

Hyvät naiset ja herrat, meidän täytyy (joskin paradoksaalisesti) onnitella itseämme. Meillä on vihdoin empiiristä todistusaineistoa siitä, että Euroopan naiset – jotkut selvästi enemmän kuin toiset – kohtaavat nuo sorron viidet kasvot osana meidän jokapäiväistä elämäämme. Tämä aineisto kerättiin perusteellisilla tutkimuksilla ja viime vuosina kehitettyjen työkalujen avulla. Aineistoon sisältyy Euroopan perusoikeusviraston (FRA) vuonna 2014 tekemä ensimmäinen koko EU:n laajuinen tutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Tutkimus perustui 42.000 naisen haastatteluun kaikissa EU:n 28 jäsenmaassa. Samalta vuodelta on myös Euroopan komission erinomainen raportti miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta sekä EU:n tasa-arvoinstituutin (EIGE) tasa-arvoindeksiraportit, jotka ovat perusteellisesti mitanneet tasa-arvoa ja sen kehitystä Euroopan unionissa vuosien 2005 ja 2012 välillä. Tasa-arvoindeksissä seurataan sukupuolieroja usealla EU-politiikalle relevantilla alueella, kuten työ, raha, osaaminen, aika, valta, terveys, väkivalta sekä risteävä eriarvoisuus.

Näistä selvityksistä ammentaan aion seuraavaksi kertoa, miksi ja miten naiset ovat Euroopassa edelleen sorrettuja, ja esitellä mahdollisia tulevaisuudennäkymiä. Aion lisäksi käsitellä näiden mahdollisten tulevaisuudennäkymien vaikutukset Euroopan itseymmärrykselle geopolitiittisena alueena, joka on sitoutunut demokraattisiin arvoihin sekä tasa-arvoiseen ja yhdenvertaiseen oikeudenmukaisuuteen: Väitän, että tämän sitoumuksen pitäisi olla osa Euroopan unionin olemassaolon oikeutusta.

Aloitän siitä, mitä aineisto kertoo meille. Missä peileissä voimme löytää eurooppalaisten naisten sorron viidet kasvot?

II. Naisten sorron kasvot

Väkivalta

Ensimmäisenä, ja pahimpana, väkivalta.

Viime aikoina on siirtolaisnaisten kokemaan väkivaltaan kiinnitetty paljon huomiota. Tässä huomiossa länsimaalainen katse on 'itämaistanut' (orientalize) "ne toiset naiset", jotka ovat ihmiskaupan uhreja, usein seksuaalisen hyväksikäytön tarkoituksessa, ja tytöt, joiden sukuelimet on silvottu. Mutta FRA:n tutkimus päätti oikeutetusti puhua meistä eikä heistä. Se, mitä tiedämme meistä on, että tämän päivän EU:ssa yksi kolmesta naisesta on kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa vähintään kerran 15. ikävuoden jälkeen. Tämä tarkoittaa 59,4 miljoonaa uhria. Samanlainen suhdeluku soveltuu myös alle 15-vuotiaisiin tyttöihin. Tiedämme myös, että yksi kahdestakymmenestä, tai noin 9 miljoonan naisen ryhmä, on raiskattu vähintään kerran 15. ikävuoden jälkeen. Raiskatuksi tuleminen on kokemus, joka aiheuttaa selviytyjille pelkoa, vihaa, häpeää, ahdistusta ja itseluottamuksen menetystä. Tiedämme, että 45–55!! prosenttia Euroopan naisista on kokenut seksuaalista häirintää, ja että 18 prosenttia naisista on kokenut jonkinlaista "stalkkausta", mukaan lukien "kyberstalkkaus", joka on yleistynyt erityisesti nuorten keskuudessa. Epäilen silti, että nämä luvut eivät sisällä niitä väkivallan muotoja, jotka koskettavat nimenomaan erityisen haavoittuvassa asemassa olevia naisia, kuten siirtolaisnaisia (jotka siirtolaisstatuksesta johtuen ovat usein äärimmäisen riippuvaisia aviomiehästään, työnantajastaan tai molemmista), turvapaikanhakijoita ja pakolaisia (jotka juuri tällä hetkellä ovat ihmiskaupan uhreja ja joita virkailijat, salakuljettajat ja toiset pakolaiset käyttävät seksuaalisesti hyväksi läpikulkupisteissä ja vastaanottokeskuksissa), tai vammaisia naisia (jotka usein elävät yhteiskunnan ja oikeusjärjestyksen reuna-alueilla).

Erityisen piinallista, hyvät naiset ja herrat, on se, että yksi viidestä naisesta kokee fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa nykyisen tai edellisen partnerinsa taholta. Tieto siitä, että vain 14 prosenttia naisista ilmoitti kaikista vakavimman lähisuhdeväkivaltakokemuksensa poliisille, on pelottavaa, todella pelottavaa.

Hyvät naiset ja herrat, voitte kutsua sitä miksi haluatte, mutta minulle tämä tarkoittaa, että miljoonat eurooppalaiset naiset elävät kauhun ja sorron alaisina omissa kodeissaan, kouluissaan, naapurustoissaan ja työpaikoillaan.

Hyväksikäyttö ja marginalisaatio

Seuraavaksi puhun riistosta ja marginalisaatiosta eli toisesta ja kolmannesta sorron kasvosta. Naisten työllisyysprosentti on edelleen 63,5 prosenttia, ja jokaista miesten tienamaa euroa kohden naiset, jopa samassa ammatissa ja samalla koulutustasolla, tienavat vain 84 senttiä. Sukupuolten välistä palkkaeroa pahentaa yleinen läpinäkyvyyden puute palkkauksessa lähes jokaisessa työpaikassa. Vielä huolestuttavampaa on, että eläke-ero naisten ja miesten välillä on 38 prosenttia tai, että yksi kolmesta naisesta ei saa minkäänlaista eläkettä. Tästä syystä ikääntyvillä naisilla ja yksinhuoltajaäideillä on korkein köyhyys- ja marginalisaatoriski.

Ammattisegregaatio keskittää naiset vähemmän tuottoisille aloille. Työssäkäyvät naiset ovat neljä kertaa todennäköisemmin osa-aikaisessa työssä kuin työssäkäyvät miehet, pääasiassa yhdistääkseen palkattoman kotitaloustyön ja palkallisen työn. Pienemmästä tuntipalkasta, vähemmistä palkkatyötunneista sekä naisten aliedustuksesta korkeimmin palkatuissa töissä

johtuvat erot ansioissa ovat kokonaisuudessaan 37 prosenttia. Samalla tutkimustieto kuitenkin kalpenee todennäköiselle todellisuudelle siitä, miten taloudelliset resurssit ovat jakautuneet sukupuolten välillä. Sillä, kiinnostavaa kyllä, sukupuolen perusteella eriteltyä tietoa muuta rahoitusomaisuutta, kuten arvopapereita ja kiintiöitä, koskien ei yksinkertaisesti ole.

Hyvät naiset ja herrat, sillä aikaa kun työssäkäyvät miehet käyttävät vain 9 tuntia viikossa palkattomaan hoito- ja kotityöhön, käyttävät työssäkäyvät naiset näihin töihin 26 tuntia viikossa, ja kantaen näin lähes kolminkertaisen taakan miehiin verrattuna. Sillä aikaa kun monet siirtolaisnaiset työskentelevät pimeästi ja pienellä palkalla lasten-, kodin- tai vanhustenhoitajina, on hyväpalkkaisilla naisilla mahdollisuus kasvattaa palkkatyötuntejaan ilman yhteiskunnan tukea: markkinaperusteinen ratkaisu yhteiskunnan hoivatyön tarpeelle, mikä saattaa olla kustannustehokas lyhyellä aikavälillä mutta ei yksinkertaisesti ole kannattavaa pitkällä tähtäimellä. Tämä riistää siirtolaisten vähävaraisilta lähtömailta mahdollisuuden saada tuottoja kansalaistensa kasvattamisesta ja kouluttamisesta – ainakaan yksittäisiä vapaaehtoisia (ja usein väliaikaisia) rahalähetyksiä enempää – ja kuluttaa näin lähtömaiden omia hoitoresursseja.

Minusta tämä on esimerkki siitä mitä Young kutsuu hyväksikäytöksi: ihmisten työvoimaa käytetään voiton tekemiseen ilman, että näille ihmisille maksetaan reilua korvausta tehdystä työstä. Tämä on esimerkki myös siitä, mitä Young kutsuu marginalisaatioksi: ihmisryhmät siirretään huonompaan yhteiskunnalliseen asemaan. Eccelentissime madri, myös yksinhuoltajaäidit löytävät itsensä enenevässä määrin yhteiskunnan ulkoreunoilta sekä Euroopassa että muualla.

Vallan puute

Vallan puute on riiston neljäs kasvo.

Vain alle neljäsosa jäsenvaltioiden suurimpien julkisesti listattujen pörssiyritysten hallitusten jäsenistä on naisia, siitä huolimatta, että noin puolet palkkatyövoimasta koostuu naisista. Vuoden 2014 lokakuussa keskimäärin vain 28 prosenttia vaaleilla valituista kansallisten parlamenttien ja hallitusten jäsenistä oli naisia.

EU:n instituutioissa on tapahtunut jonkin verran edistystä, vaikka olemmekin vielä kaukana tasa-arvosta. Naisten osuus Euroopan parlamentissa on nyt kaikkien aikojen korkein, 37 prosenttia, mutta silti 13 prosenttiyksikköä tasa-arvosta. Uusi komissio koostuu 19 miehestä ja vain 9 naisesta; vain 21 prosenttia tuomioistuimen tuomareista on naisia ja Euroopan pankin hallintokomitea koostuu edelleen 22 miehestä ja vain kahdesta naisesta.

On tarpeetonta sanoa, että niiden lasikaton murtaneiden naisten lukumäärä, jotka asuttavat miehistä vallan, auktoriteetin ja päätöksenteon aluetta, olisi paljon pienempi, jos tarkastelemme matalapalkkaisia naisia tai siirtolaisnaisia.

Kulttuurinen imperialismi

Viimeiseksi, kulttuurinen imperialismi.

Sukupuoleen perustuvan epäoikeudenmukaisuuden ytimessä on androsentrismi. Poliittinen teoreetikko Nancy Fraser määrittelee androsentrismen vakiintuneiksi kulttuurisiksi arvoiksi, joka suosii maskuliiniseksi määriteltyjä ominaisuuksia ja samalla väheksyy kaikkea feminiiniseksi määriteltyä. Androsentriset arvot on kodifioitu paitsi lainsäädännössä ja hallituspolitiikassa, myös

populaarikulttuurissa, kielenkäytössä ja jokapäiväisessä toiminnassa, kuten markkinoilla. Vai onko se vain sattumaa, että ”naisten työt” – paitsi että niistä maksetaan vähemmän – liittyvät todennäköisemmin hoivaan ja ruokahuoltoon. Ne ovat myös hyvin työvoimavaltaisia ja niissä on rajallinen potentiaali tehokkuuden kasvattamiseen. Tosiasia on, hyvät naiset ja herrat, Eccellentissime madri, että talouden ja markkinayhteiskunnan ylläpitämiseksi ehdottoman välttämättömän hoivatyön yhteiskunnallista merkitystä ei yksinkertaisesti riittävästi tunnusteta. Tuottavan ja uusintavan työn välillä on havaittavissa pitkäaikainen hierarkkinen kahtiajako; ja kuten Nobel-palkittu Joseph Stiglitz on tunnustanut, myös täydellinen yhteyden puute yksittäisten palkkioiden ja yhteiskunnallisten tuottojen välillä. Palkat määräytyvät yhteiskunnallisten normien, eivätkä minkään selkeän rajatuoton käsitteen mukaan. Ajattele seuraavaa kirjailijoiden Perronsin ja Plomienin esittämää esimerkkiä: Konkurssiin joutuneen brittipankin johtaja palkattiin antamaan neuvoja pankin uudelleenjärjestämiseksi. Hänelle maksettiin kuukausipalkkaa, joka oli kolme ja puoli kertaa se, mitä kahdenkymmenen vuoden kokemuksen omaava lastenhoitotyöntekijä tienaa vuodessa.

Lopuksi, androsentrismi ei ole ainoa kulttuurisen imperialismin muoto, jota eurooppalaiset naiset kohtaavat. Myös heteronormatiivisuus ja uskonnolliset ja eettiset imperialismin muodot muokkaavat naisten elämää Euroopassa: kysy lesbonaiselta, joka pyytää oikeutta ilmaista tunteensa ja perhetoiveensa; kysy romaninaiselta, joka pyytää kunnioitusta seksuaali- ja lisääntymisautonomialleen; kysy transnaiselta, joka pyytää oikeudellista tunnustamista tai aikuiselta musliminaiselta, joka haluaa käyttää huntua yliopistolla; he kertovat sen sinulle.

III. Tulevaisuuden vaihtoehdot: Eurooppa ratkaisevassa käännekohdassa

Mitä Eurooppa on tehnyt ja mitä Euroopan Unioni aikoo tehdä tämän asian eteen? Eurooppa, hyvät naiset ja herrat, on ratkaisevassa käännekohdassa. Kerron teille miksi:

Perustamisestaan lähtien EU on johdonmukaisesti puolustanut taloudellista kasvua ja yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta. EU:n huoli sosioekonomisesta epätasa-arvosta ja ihmisten elämän parantamiseen tähtäävä lopullinen tavoite ovat kehittyneet: Rooman sopimuksesta Lissabonin strategian ja sen taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöpilarin kautta nykyiseen Eurooppa 2020 -agendaan ja älykkääseen, kestäväan ja osallistavaan kasvuun.

Pyrkimys kohti sukupuolten välistä tasa-arvoa alkoi Rooman sopimuksen samapalkkaisuusperiaatteesta, jota seurasi lukuisia direktiivejä ja poliittisia innovaatioita. Tämä pyrkimys on näkynyt vahvasti EU:n kehityksessä ja se on nähty taloudellisen tavoitteiden ja kasvun avaimena. Jatkuva tavoite on ollut tarjota naisille tasa-arvoiset mahdollisuudet työelämän ja palveluiden alalla ja samalla suojella heitä syrjiviltä käytännöiltä heidän roolissaan äiteinä. Näin on säilytetty Euroopan perinteinen sitoumus hyvinvointivaltion perustamisesta lähtien suojella perhettä ja äitiyttä.

Erytisesti 1990-luvun puolestavälistä lähtien naisten työllisyyden edistäminen sai lisää legitimitettä. Tämä tapahtui EU:n Eurooppalaisen työllisyysstrategian alla, joka muotoiltiin tilanteessa, jossa kuviteltiin, että työmahdollisuudet olivat rajoittamattomat. Työllisyysstrategia painosti kaikkia jäsenvaltioita kehittämään vanhemmuusjärjestelmiään ja lisäämään lastenhoitopalveluja äitien työssäkäynnille asetettujen korkeampien tavoitteiden saavuttamiseksi. Taloudellisten pohdintojen lisäksi sekä Euroopan Unioni että Euroopan Neuvosto alkoivat edistää naisten voimaannuttamista perustavanlaatuisena demokratian ehtona. Tämän voidaan katsoa olevan merkki lisääntyneestä kunnianhimesta tasa-arvon suhteen, mikä heijasti myös Pekingin maailmankonferenssissa ja toimintaohjelmassa esitettyjä tavoitteita. Useissa maissa tavoitteeksi tuli ’tasapuolinen demokratia’ (parity democracy), käsite joka luotiin Euroopassa.

Surullista kyllä, EU:n toimenpideohjelmien tavoitteita ja menetelmiä sekä poliittista ilmapiiriä koskeva analyysi viittaa siihen, että sukupuolikysymyksille annettu huomio on vähentynyt, eikä se ole yhtä tyydyttävää kuin edellisinä vuosikymmeninä. Tämä vähentynyt kiireellisyyden tuntu eurooppalaisessa politiikassa on selvästi yhteydessä finanssi- ja talouskriisin puhkeamiseen ja niitä seuranneeseen säästöpolitiikkaan. Valitettavasti se, että talouskriisi on ensisijassa nähty miesten kriisinä, on johtanut siihen, että tasa-arvokysymykset ovat puuttuneet kriisinaikaisesta päätöksenteosta. Suurimmassa osassa maista tasa-arvositoumukset ovat vähentyneet, kun tasa-arvopolitiikan koneisto on joko pysäytetty tai ankarasti supistettu. Epäsuora viesti näyttäisi olevan, että tällainen politiikka on parhaimmillaan häiriötekijä tämänhetkessä kriisissä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että viime vuosien aikana ei olisi saavutettu mitään. Tärkeitä merkkipaaluja on saavutettu erityisesti taistelussa väkivaltaa vastaan, kuten Istanbulin sopimuksen hyväksyminen vuonna 2011 naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. On syytä juhlistaa myös ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta annetun direktiivin (2011) ja uhridirektiivin (2012) hyväksymistä EU-tasolla. Lukuun ottamatta vanhempainvapaata koskevaa puitesopimusta, joka laajensi vanhempainvapaan kolmesta neljään kuukauteen, kaikki muut lainsäädäntöaloitteet naisten oikeuksien edistämiseksi ja sukupuoliroolien kaatamiseksi ovat tyssäneet, mukaan lukien raskausdirektiivi, työaikadirektiivi ja kiintiödirektiivi.

Eli kriisiä, kriisiä, säästöjä ja lisää kriisiä! Miten naiset ja sukupuolierot ovat todellisuudessa pärjänneet kriisissä ja säästöpolitiikassa? Ja mitä se kertoo meille naisten tulevaisuuden näkymistä Euroopassa? Karamessin ja Ruberyn työstä ammentaen, olemme periaatteessa oppineet kolme asiaa.

1. Ensiksi, vaikka sekä miesten että naisten työllisyys laski kriisin puhjetessa, on naisten työllisyys itse asiassa kasvanut kriisivuosina. Tämä johtuu niin kutsutusta 'added worker' -vaikutuksesta. Naiset eivät todellakaan poistuneet työmarkkinoilta, vaan työnsä menettäneet naiset jatkoivat työnhakua, monista tuli perheen ainoita elättäjiä ja jotkut astuivat ensimmäistä kertaa työmarkkinoille. Vaikuttaa epätodennäköiseltä, että kehittyneissä talouksissa palattaisiin mieselättäjä-perhemalliin. Se vaatisi perinteisten perherakenteiden uudelleenpystyttämistä. Vahvat perhesiteet, turvattu miestyöllisyys ja riittävät perhepalkat eivät vain kuulosta kovin uskottavilta nykypäivänä. Itse asiassa, ottaen huomioon vanhenevan väestön, yleinen intressi on pikemminkin pitää sekä miehet että naiset pitempään työelämässä.
2. Toiseksi, sukupuolten epätasa-arvo työelämässä on hieman vähentynyt. Tämä johtuu kuitenkin pääasiassa siitä, että työpaikkojen menetys on koskettanut enimmäkseen miehiä, minkä lisäksi myös osa-aikaiset ja joustavat työmuodot ovat levinneet miesten keskuuteen. Lisäksi palkkojen jäädyttäminen, palkkojen leikkaaminen ja yleinen työehtojen huononeminen on koskettanut kaikkia. Toisin sanoen sukupuolieron kaventuminen johtuu 'levelling down' -kehityksestä.
3. Lopuksi, säästöpolitiikka ja valtion tulojen vakauttamispolitiikka ovat johtaneet julkisen sektorin kutistumiseen. Julkinen sektori on merkittävä työnantaja naisten keskuudessa, osaksi, koska se on antanut naisille mahdollisuuden olla sekä työntekijöitä että äitejä. Talouskriisin seurauksena valtio on myös perääntynyt yhteiskunnallisesta uusintamisesta, mikä on näkynyt tukien leikkaamisena työssäkäyviltä vanhemmilta, vanhusten pitkäaikaisesta hoidosta ja vammaisilta.

Kuten feministinen taloustieteilijä Nancy Folbre kirjoittaa, tämän kehityksen myötä sukupuolten välinen epätasa-arvo itsessään on muuttumassa vähemmän kriittiseksi kuin kehitys, jota voidaan

kuvailla 'äitiyden köyhtymiseksi (pauperization of motherhood) ja 'köyhyyden äitiytymiseksi' (motherization of poverty). Tarpeetonta sanoa, että nämä vaikuttavat suhteessa selkeästi enemmän juuri naisiin.

Tässä sitä ollaan. Eteenpäin mennessä näyttää siltä, että nämä kehityssuuntaukset johtavat kohti kahta mahdollista skenaariota. Väitän, että vain yksi niistä on yhteensopiva Euroopan alkuperäisen itseymmärryksen kanssa eli sukupuolten väliseen tasa-arvoon, demokratiaan ja yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen sitoutumisen kanssa.

Ensimmäisessä tulevaisuudennäkymässä kehitys kohti kiihtyvää uusliberalismia ja oletusta siitä, että talous ja talouspolitiikka ovat tuottavia ja luovat varallisuutta, mutta sosiaalipolitiikka on tuottamatonta, aiheuttaa kuluja ja ehkäisee kasvua, jatkuu. Monien mielestä tämä johtaa myös yhteiskuntiin, jotka ovat entistä jakaantuneempia luokan ja etnisyyden perusteella. Tämä johtaa myös taloudellisten olojen ja työehtojen tasoittumiseen vähän koulutettujen/vähemmän pätevien ja siirtolaisnaisten ja -miesten välillä. Lisäksi sukupuoliero korkeastikoulutettujen/erityisosaaajien keskuudessa kasvaa. Tämä on jo todellisuutta Yhdysvalloissa. Tämä tilanne johtaa myös lisääntyneeseen epätasa-arvoon näiden kahden ryhmän välillä sekä kokonaisvaltaiseen työehtojen ja -mahdollisuuksien huononemiseen sekä miehillä että naisilla. Samanaikaisesti valtiotuetun hoivan kehittämisen laiminlyönti sekä nykyisten säädösten karsiminen saattaa johtaa erilaisiin reaktioihin riippuen luokasta ja sukupuolesta. Vähemmän koulutetut naiset saattavat käyttää enemmän aikaa palkattomaan työhön tai lisätä osa-aikaista työskentelyä. Korkeammin koulutetut naiset puolestaan saattavat lisätä maksullisen kotihoidon käyttämistä tai jakaa palkattoman hoivatyön tasapuolisemmin puolisonsa kanssa. Tässä tulevaisuudennäkymässä todennäköisimpiä häviäjiä ovat siten juuri eniten hoivan tarpeessa olevat ihmiset: alempien sosiaaliluokkien naiset, siirtolaisnaiset, nuoret naiset ja yksinhuoltajavanhemmat. Syntyvyysluvut pysyisivät alhaisina, ja konservatiivisen perhe- ja sukupuoli-ideologian leviäminen saattaisi silti olla yksi vastaus. Näin saattaisi käydä erityisesti – mutta ei ainoastaan – joissakin uudemmissa jäsenmaissa, mikä saattaisi johtaa kasvavaan rakoiluun EU:n sisällä.

Toisessa tulevaisuudennäkymässä tämänhetkinen maailmanlaajuinen talouskriisi nähtäisiin – kuten monet ovat esittäneet – mahdollisuutena erkaantua vallitsevasta uusliberalistisen kapitalismin mallista. Voitaisiin luoda dialogia inkluusivisemmän kehitysmallin puolesta, joka toisin kuin perinteinen vasemmistolaisuus, integroisi sukupuolinäkökulman ja huomioisi markkinoiden ulkopuolisen toiminnan kuten hoivan. Tämän uuden emansipatorisen kehikon pitäisi jatkossakin haastaa sukupuolistereotyytiat ja ennalta määrätyt sukupuoliroolit sekä integroida taloudelliset, ympäristölliset ja yhteiskunnalliseen uusintamiseen liittyvät huolet. 'Tasapuolinen demokratia' (parity democracy) eli naisten tasa-arvoinen edustus kaikissa päätöksenteon vaiheissa olisi osa tätä kuvaa. Pelkkä naisten läsnäolo ei kuitenkaan riitä, vaan se vaatisi myös innovatiivisia tasa-arvopoliittisia toimintasuunnitelmia. Lisäksi tarvittaisiin työkaluja, kuten sukupuolen valtavirtaistamista makrotalouspolitiikassa ja sukupuolitietoista budjetointia. Toimenpiteet, jotka helpottavat työn ja muun elämän yhteensovittamista suunnattaisiin kaikille, ei vain naisille. Tarvittaisiin kohtuuhintaista ja laadukasta lastenhoitoa, iltapäiväkerhotoimintaa, ja palveluita myös muille hoitoa tarvitseville ihmisille (muun muassa ikääntyvät ja vammaiset ihmiset). Tarvittaisiin tasapuolista ja palkallista vanhempainvapaata, joka ei ole siirrettävissä toiselle vanhemmalle, sekä naisille ja miehille. Tarvittaisiin joustavia työmuotoja, kuten vuorotteluvapaita, etätyötä, joustavia työaikoja ja innovatiivisia toimia edistämään työn ja hoivan tasapuolista jakautumista (muun muassa verohelpotusten avulla).

Lopuksi voidaan todeta että ainoastaan jälkimmäisen tulevaisuudennäkymän toteutuessa voimme pyrkiä kuroma umpeen sukupuolierot, joita eurooppalaisten naisten sarron viidet kasvot

edustavat. Jälkimmäisessä tulevaisuudennäkymässä voimme myös pyrkiä eroon jäykästä sukupuoli-ideologiasta, joka on vahingoittanut niin monia naisia, ja niin monia miehiä myös, niin monin tavoin ja niin kauan aikaa.

Ainoastaan jälkimmäisessä tulevaisuudennäkymässä voimme toivoa estävämme keski- ja työväenluokkien olojen huonontumisen sekä siitä johtuvan pelon, epävarmuuden ja syrjäytymisen tunteen, jotka koskettavat erityisen kovasti juuri nuoria (hyvät naiset ja herrat, kokonainen menetetty sukupolvi!?!). Pelko, epävarmuus ja syrjäytyminen voivat ainoastaan ruokkia uskonnollista fundamentalismia, sellaista, joka usein määrittelee itsensä juuri naisten ruumiiden ja seksuaalisuuden kontrollin ympärille. Ne voivat ainoastaan synnyttää rasismia, muukalaisvihaa ja populismia, mikä tarkoittaa helvettiä keskuudessamme eläville siirtolaisille. Juuri niille siirtolaisille, joita tarvitaan maksamaan eläkkeemme, ylläpitämään väestönkasvua ja huolehtimaan lapsistamme ja vanhuksistamme. Se tarkoittaa helvettiä myös niille turvapaikanhakijoille, jotka hukkuvat meriimme. Pelko, epävarmuus ja syrjäytyminen eivät myöskään kannusta eurooppalaisia miehiä, nuoret mukaan lukien, luopumaan täysin miehisestä valta-asemastaan, jota Rousseau olisi kutsunut ”illusio orjasta isännän vallan alla” (illusion of the master over the slave), koska miehet saattavat kokea sukupuolihierarkian mukavuuden ja itsetunnon viimeiseksi linnakkeeksi. Tämä aiheuttaa kärsimystä naisille, joita jatkossakin terrorisoidaan omissa kodeissaan. Ja jos nämä voimat hallitsevat, hyvät naiset ja herrat, Eccellentissime madri, Eurooppa on todellakin hävinnyt. Eikä pelkästään sitoumuksensa tasa-arvolle ja oikeudenmukaisuudelle, vaan myös demokraattiset arvonsa kokonaisuudessaan.

Siispä nyt, enemmän kuin koskaan ennen, on todellakin aika naiskysymyksen nostamiselle sekä muiden siihen liittyvien asioiden käsittelemiselle.

Ja tämä paikka, Salone del Cinquecento, on juuri oikea paikka tehdä se. Tämä Salone rakennettiin vuonna 1494 sen jälkeen, kun Medicit oli karkoitettu Firenzestä. Firenze, jossa syntyi renessanssi ja renessanssin humanismi, joka liikkeenä pyrki kaatamaan useat keskiaikaisen dogmatismien muodot. Paljon samaa tarvitaan myös nyt, jos todellakin aiomme vastata naiskysymyksen. Koska se saattaa vaatia sääntelemättömien maailmanlaajuisten rahoitusmarkkinoiden, niukkojen uusliberalististen valtioiden ja riippumattomien ihmisten ympärillä olevan dogmatismien syrjäyttämistä. Se voi tarvita, kuten renessanssikin tarvitsi, yksittäisen miehen – ja naisen – pelastamaan erilaisilta tyrannioilta ja niiden nykyaikaisilta toisinnoilta.

Paljon kiitoksia huomiostanne.